gemeente Berkelland

Beleidskader preventie 2021-2025

Een integraal beleidskader dat zich richt op het geluk en de gezondheid van inwoners in de gemeente Berkelland.

1. Inleiding

Voorkomen is beter dan genezen. Een wijsheid uit de 16e eeuw van de Nederlandse humanist Desiderius Erasmus. Vandaag de dag lijkt deze wijsheid in het sociaal domein, in de zorg en ondersteuning, actueler dan ooit. Ook in Berkelland willen we namelijk voorkomen dat problemen ontstaan of erger worden.

Voor u ligt het beleidskader preventie waarin we onze speerpunten vastleggen voor de periode 2021-2025. Als wij het hebben over preventie, dan bedoelen we alle inzet die bijdraagt aan de basis voor een gelukkig en gezond leven en dat zware inzet binnen het gehele sociaal domein voorkomt.

Samen met inwoners, ondernemers en instanties gebeurt in Berkelland al het nodige als het gaat om preventie. Zo hebben we vanuit ons beleidskader Samen Denken Samen Doen in het sociaal domein de afgelopen jaren geïnvesteerd in het voorkomen van zwaardere zorg en/of ondersteuning. De ingeslagen weg willen wij met dit beleidskader extra kracht bij zetten. We betrekken het gehele sociaal domein, omdat we de leefwereld van inwoners centraal stellen (en niet de systeemwereld). Dit maakt dat het beleidskader Preventie een integraal karakter heeft.

Op het gebied van preventie is op nationaal niveau gekozen voor drie thema's: roken, overgewicht en overmatig alcoholgebruik. Het regionaal Preventie Akkoord kijkt breder. Hier ligt de focus namelijk op gezonde leefstijl, veerkracht en weerbaarheid en de basis op orde. Dit nieuwe beleidskader preventie van de gemeente Berkelland gaat een stap verder, door naast de thema's vanuit het regionaal Preventie Akkoord ook aandacht te hebben voor gezond en veilig opgroeien.

1.1 Voorwoord

Voor u ligt het beleidskader Preventie van de gemeente Berkelland. Een beleidskader dat er zelf nog niet was, maar dat al die tijd in ons denken en handelen en in het sociaal domein een uitermate belangrijke rol heeft gespeeld. Vanaf het begin van de decentralisaties in 2015 hebben we namelijk ingezet op preventie. We willen graag dat een inwoner niet teveel afhankelijk is van zorg en ondersteuning. Omdat wij denken dat zij gewoon het leven willen leiden op die manier waar zij zich het prettigst bij voelen.

Een nieuw beleidskader, dat tegelijkertijd kan leunen op jaren ervaring, op landelijke en regionale inzichten en thema's die aandacht verdienen. We weten allemaal dat met behulp van preventie nog winst te halen valt. We weten dat we met elkaar echt de aandacht kunnen verleggen van genezen naar voorkomen.

Als Berkelland hebben we in regionaal verband deze ambities ook vertaald naar een regionaal Preventie Akkoord. Een Akkoord waarmee we de gezondheid en het geluk van inwoners voorop zetten. Dit nieuwe lokale beleidskader Preventie borduurt hierop voort. We maken inzichtelijk wat er allemaal al gebeurt op het gebied van preventie. We hebben ook gekeken wat er nog ontbreekt. We zien wat in een vroeg stadium al kan

helpen en wat een positieve beweging in gang kan brengen. Ik heb er vertrouwen in dat we met elkaar en met dit beleidskader echt mensen vooruit kunnen helpen. We willen het juiste doen. Voor de inwoners van Berkelland!

1.2 Totstandkoming van beleidskader preventie

Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2021 is door de gemeenteraad van Berkelland een motie aangenomen. De motie betrof het opstellen van een Beleidskader Preventie. Het beleidskader Preventie zal de samenhang tussen het regionaal Preventie Akkoord, het beleidskader Samen Denken Samen Doen en andere besluiten zichtbaar maken en een focus aanbrengen in onze doelstellingen op het gebied van preventie.

Het vertrekpunt van dit beleidskader (en bijbehorende bijlagen) vormen verschillende lokale beleidskaders, het landelijke en regionale preventieakkoord. Daarnaast hebben we op verschillende manieren Berkellandse ervaringen en behoeftes opgehaald als het gaat om preventie. Dit participatieproces heeft het volgende opgeleverd.

Welzijnsraad

De Welzijnsraad is unaniem van mening dat er al veel gebeurd op het gebied van preventie en dat de gemeente Berkelland een goede keus maakt om te investeren in de vele projecten die beschikbaar zijn binnen de gemeente. Vanuit haar ervaringsdeskundigheid ervaart de Welzijnsraad dat de samenwerking tussen diverse organisaties, om verergering van situaties te voorkomen, beter is dan voorheen.

Naast de bovengenoemde wil de Welzijnsraad de onderstaande punten meegeven:

- Eenzaamheid: In het hele beleidskader wordt te weinig aandacht gegeven aan eenzaamheid in de breedste zin van het woord.
- De Welzijnsraad is van mening dat de gemeente vooral een signalerende functie heeft en dat de signalen worden overgedragen naar organisaties en instanties die zich dan kunnen richten op een handelingsgerichte aanpak. De Welzijnsraad ziet hierin een belangrijke taak voor de Voormekaar Teams.
- Aandacht voor de inwoners die het hardst zorg en aandacht nodig hebben: Laagdrempelige signalering is van groot belang. De communicatie naar de gemeente toe is goed. Wel moet er aandacht zijn voor het bereiken van de inwoners die zorg en aandacht hard nodig hebben en niet makkelijk uit zichzelf hierbij om hulp vragen

Publieksavond over zorg in Berkelland

Op 28 oktober 2020 hebben wij een publieksavond over de zorg georganiseerd. Eén van de informatie- en uitwisselrondes was bedoeld om van aanwezigen te horen wat volgens hen nog mist als het gaat om preventie. In verband met COVID19 was het een digitale bijeenkomst. Aan de hand van vragen is informatie opgehaald bij zorgprofessionals, raadsleden en andere geïnteresseerden.

Inwoners

Wij vinden het belangrijk dat inwoners ook meedenken. Zodoende is het digitale Inwonerspanel ingezet. Bijna 700 inwoners hebben de vragenlijst ingevuld. Dezelfde

vragen die bij de Informatieavond zijn gesteld, zijn ook aan het Inwonerspanel gesteld. Zo is de vraag gesteld of er onderwerpen ontbreken bij het bereiken van inwoners zodat zij gezond zijn, goed in hun vel zitten en mee kunnen doen. 90% van het Inwonerspanel is van mening dat de aandachtsgebieden waar de gemeente zich op richt voldoende is of heeft hier geen mening over. Van alle onderwerpen waar de gemeente aandacht voor heeft, vindt het Inwonerspanel dat aan eenzaamheid en ouderen extra aandacht kan worden gegeven.

Het is mooi te concluderen dat inwoners dezelfde insteek hebben als het gemeentebestuur van de gemeente Berkelland. Namelijk dat met name de inwoner zelf en zijn naaste omgeving vooral iets kunnen betekenen wanneer het gaat om het voorkomen van eventuele problemen. De rol van de gemeente is hierbij vooral breed informeren. Mede dankzij de uitkomsten van alle opgehaalde informatie wordt ons idee bevestigd dat we gezamenlijk op de goede weg zijn.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste kaders weergegeven van waaruit wij werken. In hoofdstuk 3 beschrijven we onze visie op preventie. In hoofdstuk 4 ‘Aan de slag!’ leest u over onze aanpak. We brengen in beeld wat we lokaal en regionaal doen en wat we op het gebied van preventie willen oppakken. Ook vertellen we in hoofdstuk 4 waarom we ervoor kiezen preventie breed en integraal in te zetten en hoe we monitoren. Tot slot volgt een paragraaf over financiële kaders. In de bijlagen vindt u de voorzieningenlijst (Bijlage 1), de aanvullingenlijst (Bijlage 2) en de vertaling van het landelijke preventieakkoord naar de gemeente Berkelland (Bijlage 3).

2. Kaders

Zoals eerder is opgemerkt, is preventie een breed begrip dat in veel beleidsstukken terugkomt. Vaak als overkoepelend thema. Hieronder worden de belangrijkste kaders genoemd, waar dit beleidskader is opgesteld. In de Voorzieningenlijst zijn alle kaders opgenomen van waaruit wij werken. Voor een volledig overzicht verwijzen wij dan ook naar de Voorzieningenlijst (zie bijlage).

2.1 Regionaal Preventie Akkoord Achterhoek 2020 - 2030

Vanuit het nationaal Preventie Akkoord is door de Achterhoek een regionaal Preventie Akkoord opgesteld dat hierop aansluit. In het regionaal Akkoord werken partners (overheden, zorgaanbieders, zorgverzekeraars, onderwijs, ondernemers en maatschappelijke organisaties) in de Achterhoek samen aan preventie. Zij versterken en inspireren elkaar. Het akkoord is een levend document. Nieuwe partners kunnen altijd aanhaken. Gezondheid & Geluk is het centrale thema van het regionaal Preventie Akkoord.

Het Preventie Akkoord is er om de inwoners gelukkig, gezond en zelfredzaam te laten zijn, en richt zich hierbij op de volgende thema's:

- gezonde leefstijl voorkomt of keert chronische aandoeningen;
- veerkracht en weerbaarheid zorgen ervoor dat inwoners mee blijven doen;
- de basis op orde.

2.2 Beleidskader Samen Denken Samen Doen 2018 - 2021

Het Beleidskader Samen Denken, Samen Doen staat niet op zichzelf, het is onderdeel van een groter geheel waarin we steeds meer samenwerking zoeken en maatwerk bieden. Samenwerking in het sociaal domein, tussen gemeente, inwoners en professionals, zodat we nog meer doen wat echt nodig is. In dit kader zijn zes thema's vastgesteld. De thema's zijn: werken vanuit de bedoeling, meedoen, veiligheid, armoede, leefstijl en mantelzorg. Het onderwerp preventie wordt hierbij als overkoepelend onderwerp gezien en komt binnen elk inhoudelijk thema terug.

2.3 Regionaal Beleidskader volksgezondheid 2017 – 2020

De ondertitel van dit beleidskader is "positieve gezondheid en preventie". Het doel is het bevorderen en beschermen van de inwoners en vooral die van kwetsbare groepen in de Achterhoek. Wij investeren in preventie ten gunste van een waardevol, zelfstandig en dus gezond leven van onze inwoners. Bij het opstellen van het nieuwe regionale beleidskader volksgezondheid willen we samenhang creëren met de recent gepubliceerde landelijke volksgezondheidsnota.

2.4 Regionaal en Lokaal Beweeg- en Sportakkoord

Achterhoeks Beweeg en Sportakkoord 2020 - 2030

De visie van het regionaal beweeg- en sportakkoord is dat Achterhoekers gezond zijn en daarover zelf de regie hebben. Gezondheid, preventie en leefstijl zijn leidend, niet ziekte en behandeling. Onder de titel Achterhoek in Beweging stellen we als regio de kracht van sport, bewegen en een gezonde leefstijl centraal in de Achterhoek. Een gezonde leefstijl geeft energie en draagt bij aan een plezierig woon- en werkklimaat. Maar kunnen sporten en bewegen zorgt er ook voor dat er belangrijke plekken zijn om elkaar te ontmoeten, om te leren, te ontspannen en uitdagingen aan te gaan. Achterhoek in beweging vindt het belangrijk dat iedereen kan meedoen**.**

Lokaal beweeg- en sportakkoord Heel Berkelland beweegt nov 2020 – maart 2022

De samenwerkingspartners van het beweeg- en sportakkoord werken samen aan een toekomstbestendig beweeg- en sportlandschap in Berkelland. Zij zijn ervan overtuigd dat sterke, gezonde verenigingen daarvan het fundament zijn. Maar het beweeg- en sportlandschap is breder dan alleen het verenigingsleven. Om alle inwoners in beweging te krijgen, is meer nodig. Een woon- en werkomgeving die uitdaagt om op te staan en actief te worden. Aanmoediging door zorgprofessionals, werkgevers en rolmodellen om de stap te maken. En veilige en bereikbare speelplekken. Samen kunnen we zoveel kleine en grote stappen maken. Om nog meer inwoners van Berkelland te laten bewegen en sporten wordt er gewerkt aan drie ambities:

- een toekomstbestendig sportlandschap realiseren;
- 18+ doelgroepen begeleiden naar een passend sportaanbod;
- een gezonde generatie.

2.5 Beleidskader Schuldhulpverlening 2021 - 2024

In het beleidskader Schuldhulpverlening is de ambitie opgenomen dat de inwoners van de gemeente Berkelland geen problematische schulden hebben. De gemeente Berkelland wil voorkomen dat inwoners te maken krijgen met problematische schulden. Zo zetten we in op extra aandacht voor preventie van problematische schulden. Inwoners zoeken vaak te laat hulp bij schulden. Naast de wettelijke verplichting om signalen te delen en hierop te acteren, pakken we de oorzaken van schulden aan (bijvoorbeeld analfabetisme, onverantwoord bestedingspatroon, langdurige werkloosheid). Maar ook bij beginnende betalingsproblemen gaan wij er op af en treden in gesprek met onze inwoners**.**

.

3. Onze visie

3.1 Uitgangspunten, ambitie en thema's

Voor de gemeente Berkelland zijn naast preventie de kernwaarden, positieve gezondheid, werken vanuit de bedoeling en normaliseren en de-medicaliseren, onderdeel van ons dagelijkse werken, denken en doen. We benoemen deze kernwaarden kort, omdat ze ook invloed hebben op de uitwerking van dit beleidskader preventie.

3.2 Kernwaarden

Positieve gezondheid

Positieve gezondheid is het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven.
Bij "positieve gezondheid" zijn de factoren die van invloed zijn op gezondheid en welzijn in onze omgeving richtinggevend voor beleid: leefstijl, de sociaal economische omgeving, de fysieke omgeving en de toegang tot activiteiten/ voorzieningen. Positieve gezondheid is daarmee gericht op integrale bevordering van de vitaliteit van mensen binnen meerdere domeinen en versterkt de verbinding tussen gezondheid, preventie en het sociaal domein. Positieve gezondheid en preventie passen bij de transformatie waar de nadruk ligt op eigen kracht en regie en bij het streven naar de verschuiving van de 2e naar de 1e en/of de 0e lijns voorzieningen.

Werken vanuit de bedoeling

We kennen een leefwereld en een systeemwereld. De leefwereld is de wereld in het hier en nu, die we waarnemen en ervaren. Het is de wereld waarin we wonen, werken, bewegen, overleggen, eten, enz. We hebben een systeemwereld ontwikkeld om ervoor te zorgen dat de leefwereld overzichtelijk blijft. In de systeemwereld maken we afspraken in de vorm van beleid, regels en procedures. We kunnen niet zonder deze systeemwereld en het maakt ons werk en leven makkelijker, maar in onze huidige manier van werken is de systeemwereld leidend geworden voor wat we doen in de leefwereld. Het risico is dan dat we ons alleen nog richten op de regels en niet meer zien wat echt nodig is. We vergeten dan wat ook alweer de bedoeling was in de leefwereld en professionals kijken niet meer naar wat er daadwerkelijk nodig is.
Samen denken en samen doen met inwoners en professionals is het uitgangspunt. De bedoeling centraal. Meer vertrouwen in en ruimte voor het handelen van professionals is dan noodzakelijk, evenals vraaggericht werken in plaats van aanbodgericht. Dat leidt tot minder regels en standaardprocedures en een sterker eigenaarschap bij professionals.

Normaliseren en de-medicaliseren

Wij menen dat we als samenleving mensen niet te snel moeten diagnosticeren, maar vaker uit moeten gaan van het principe van normaliseren en de-medicaliseren. We willen zo veel mogelijk zorgen dat iedereen mee kan doen, op school, op de vereniging en op de arbeidsmarkt. Mensen horen ondersteund te worden, zodat alledaagse vragen niet verworden tot een zorgvraag; investeren in preventie en inclusie in plaats van steeds meer kinderen verwijzen naar de zorg. Ook dit vraagt om een integrale benadering, want alle leefdomeinen spelen een rol bij een gezond leefklimaat.

3.3 Ambitie: Gezondheid en Geluk

Onze kernwaarden ‘positieve gezondheid’, ‘werken vanuit de bedoeling’, ‘normaliseren en demedicaliseren’ vormen samen met preventie voor ons de sleutel tot verandering in de zorg, in het maken van de beweging naar de voorkant.
Met de inzet van preventie willen we voorkomen dat problemen van inwoners erger worden en voorkomen dat eventuele problemen kunnen ontstaan. Want wat we willen, zijn gelukkige inwoners.

*‘Onder **preventie** verstaan wij: alle inzet die voorkomt dat zwaardere inzet nodig is binnen het gehele sociaal domein.’*

Gelukkige inwoners zijn in onze ogen gezonde inwoners met regie over hun eigen leven. Dat betekent goede voeding en voldoende bewegen. Maar ook voldoende financiële armslag is volgens ons een voorwaarde voor geluk. En de wetenschap dat je richting en zin kunt geven aan je eigen leven.

Deze ambitie sluit aan op het Regionaal Preventie Akkoord. En met deze ambitie verleggen we de focus van patiënt naar de mens. In plaats van het behandelen van ziekten of problemen, proberen we deze met de inzet van preventie zo veel als mogelijk te voorkomen. Zodat ondersteuning beschikbaar blijft voor inwoners die het nodig hebben.

Met preventie gedragspatronen doorbreken

Bepaalde gedragspatronen kunnen een gezond en gelukkig leven in de weg staan. Denk bijvoorbeeld aan onverstandige financiële keuzes, roken, geen contacten onderhouden of onvoldoende bewegen. Wij willen daarom met de inzet van preventie gedragspatronen doorbreken. Zorgen dat meer inwoners de regie (kunnen) pakken over hun eigen leven. Op een uitnodigende manier, zonder dwang. Mensen hebben namelijk vaak niet gekozen voor de omstandigheden waarin zij verkeren.

3.4 Thema’s binnen preventie

Zoals al eerder aangegeven, zijn op landelijk en regionaal niveau thema’s benoemd waar de komende tijd de focus op ligt als het gaat om preventie. In deze paragraaf lichten we deze thema’s kort toe.

Thema’s roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik

De Rijksoverheid wil de gezondheid van iedereen verbeteren. Door roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik aan te pakken kan de gezondheid van heel veel Nederlanders verbeteren. Gezonde voeding is bijvoorbeeld een maatregel voor iedereen, niet alleen voor mensen met een overgewicht. En als minder mensen roken, zijn er minder meerokers.

Thema’s gezonde leefstijl, veerkracht en weerbaarheid, basis op orde en gezond en veilig opgroeien

Het regionaal Preventie Akkoord is er om de inwoners gelukkig, gezond en zelfredzaam te laten zijn. En richt zich hierbij op drie thema’s: een gezonde leefstijl (waar ook het Nationaal preventieakkoord zich op richt), veerkracht en weerbaarheid en de basis op

orde. In dit beleidskader sluiten we aan bij het regionale Preventie Akkoord, maar voegen we nog één thema toe: gezond en veilig opgroeien.

Een gezonde leefstijl
Een gezonde leefstijl voorkomt of keert chronische aandoeningen. We willen voorkomen dat inwoners een chronische aandoening krijgen of dat een bestaande aandoening verergert. Een gezonde leefstijl (niet roken, gezond omgaan met: alcohol, slapen, stress, voeding en bewegen) helpt bij het voorkomen en/of zo mogelijk keren van chronische aandoeningen zoals Diabetes type 2, COPD, hart- en vaatziekten, depressie en overgewicht/obesitas.

Veerkracht en weerbaarheid
Naast gezondheid zijn het verhogen van veerkracht en mentale weerbaarheid een speerpunt. Deze zorgen ervoor dat inwoners, ook bij tegenslagen, niet uitvallen maar kunnen blijven meedoen. Veerkrachtige en weerbare inwoners zijn mentaal sterk. Dat zorgt ervoor dat zij ook gedragspatronen kunnen doorbreken of anderen kunnen ondersteunen om dat te doen.

De basis op orde
Schulden en armoede kunnen zwaar op inwoners drukken. Het belemmert hun ontwikkelingsmogelijkheden. Wie arm is of (te hoge) schulden heeft, heeft vaak meer moeite om mee te doen aan de samenleving. Gedragspatronen doorbreken is dan moeilijk omdat alle aandacht uitgaat naar rondkomen en overleven.

Gezond en veilig opgroeien
We willen dat alle jongeren de kans krijgen om hun talenten optimaal te ontwikkelen. Zo groeien zij op tot de zelfverzekerde en zelfstandige volwassenen van de toekomst. Jongeren hebben daarnaast de bescherming nodig van hun ouders of van andere volwassen verzorgers, wanneer de ouders zelf geen bescherming kunnen bieden. Een veilige basis is een randvoorwaarde bij het gezond opgroeien. Ten slotte zetten we er op in alle jongeren een gezonde leefstijl hebben: als zij zich fit voelen, zijn zij beter in staat om met de uitdagingen om te gaan die horen bij opgroeien en de weg naar zelfstandigheid.

3.5 Rol gemeente

De gemeente is er voor alle inwoners van Berkelland en is vaak de overheidsinstantie die het dichtste bij staat. Binnen het sociaal domein komen bij de gemeente veel gebieden samen. We zien de beleidsterreinen onderwijs, vervoer, volksgezondheid, wonen, sport, cultuur, veiligheid en economie. Door ze met elkaar te verbinden, kunnen ze elkaar versterken.

Het sociaal domein is een gezamenlijk verantwoordelijkheid van inwoners, professionals en de gemeente. De gemeente is niet de partij die per definitie alles uitvoert of regelt. Dit houdt in dat er initiatieven kunnen ontstaan waar de gemeente geen rol in heeft of alleen aanjager is. De gemeente verbindt, faciliteert, stimuleert en voert natuurlijk haar wettelijke taken uit. In dit alles hebben we oog voor regionale afspraken.

We investeren in voorzieningen die dichtbij huis laagdrempelig toegankelijk zijn voor inwoners. Belangrijk hierbij is dat deze voorzieningen voor een aanzienlijk gedeelte worden gedragen door inwoners en eerstelijns organisaties (zoals bijvoorbeeld het consultatiebureau en wijkverpleegkundigen). Zo wordt gebouwd aan een sterke sociale basis in buurten en wijken: inwoners die naar elkaar omzien en daarbij worden gefaciliteerd in de vorm van algemene of collectieve voorzieningen.

Preventie maakt al jaren deel uit van de verantwoordelijkheden van de gemeente en is lastig te kaderen. Zo kan de ondersteuning die aan verenigingen wordt geboden (subsidies) in de breedste zin ook opgevat kunnen worden als preventie: het bevordert namelijk de speerpunten die we zien in ons preventief beleid. Het is daarom van belang om bewust te zijn van de dynamiek en historie in alles wat er gebeurt op het gebied van preventie. Aanbod is vaak ontstaan vanuit (vrijwillige) inwonersinitiatieven, heeft zich soms gevormd vanuit een specifieke kernen en heeft zijn meerwaarde soms bewezen in de tevredenheid vanuit inwoners. Dit maakt dat het preventief beleid niet strak is ingericht, soms wat overlap vertoont en af en toe 'uitdooft' zonder dat dit gepland is. Zouden we het preventief beleid vanuit de grond opnieuw op mogen bouwen, dan zouden we waarschijnlijk op iets anders uitkomen dan waar we nu staan. Maar dat is niet het geval en daarom kijken we als gemeente naar het grote plaatje, waarin alle facetten samen zorgen voor een breed, volledig aanbod en gewenste inzet. We doen dat door als gemeente en daarmee vaak als opdrachtgever ook verantwoordelijkheid te nemen voor de 'spelregels' in ons preventief beleid. Deze kunnen we samen vatten in de volgende punten:

- De preventieve inzet draagt bij aan ten minste één van onze speerpunten (gezonde leefstijl, veerkracht en weerbaarheid, basis op orde en gezond en veilig opgroeien)
- De preventieve inzet heeft in de ogen van de inwoners een maatschappelijke meerwaarde.
- De preventieve inzet sorteert maatschappelijk effect en resultaat
- De inzet kunnen wij (zo nodig) faciliteren vanuit een vastgestelde subsidieregeling of vanuit vastgesteld beleid

4. Aan de slag!

Wij hebben de ambitie dat in Berkelland gelukkige en gezonde inwoners wonen. Zoals eerder aangegeven, is het daarvoor nodig om met preventie gedragspatronen te doorbreken. Dat moeten inwoners op de eerste plaats zelf doen. Ze hebben hierin een eigen verantwoordelijkheid. Maar om patronen te kunnen en willen doorbreken, moeten zij wel weten welke patronen dat zijn. Wij dragen daarom op verschillende manieren bij aan bewustwording. Door in contacten de patronen aan de orde te stellen als oorzaak van (toekomstige) problemen (vroegsignalering). En vervolgens te wijzen op mogelijkheden om het patroon te doorbreken (navigatie). In dit hoofdstuk geven we aan hoe wij die bewustwording verder kunnen stimuleren.

4.1 Doorbreken door samenwerken

Het inzetten op preventie kan de gemeente Berkelland niet alleen. Wij doen dit samen met de inwoners en diverse partijen om ons heen.

Naoberschap

Er zijn veel mensen in Berkelland die graag iets bijdragen aan de samenleving. ‘Het Naoberschap’ is sterk aanwezig in onze gemeente. Hiermee bedoelen we de hulp die inwoners elkaar onderling bieden wanneer dit nodig is. Maar mantelzorgers en vrijwilligers ervaren echter veel spanning doordat het leven steeds drukker wordt, er hogere eisen aan hen worden gesteld. Ook verenigingen hebben last van minder vrijwilligers. Zij bieden veel mogelijkheden voor mensen om mee te doen met sport, sociaal samenzijn en bestuurlijke activiteiten. Dat moeten we versterken, waarderen en koesteren. De coördinatie, ondersteuning en waardering van mantelzorgers en vrijwilligerswerk is een punt van aandacht.

Voormekaar

Een belangrijk onderdeel bij de inzet van preventie zijn de Voormekaar teams. Aan de keukentafel wordt invulling gegeven aan begrippen als normaliseren en de-medicaliseren en daarmee aan de transformatie. Dit om op die manier echt te doen wat nodig is; daar waar dat kan inwoners helpen om zelf hun problemen op te lossen en daar waar dat niet kan, zorg te leveren voor wie dat nodig heeft. Voormekaar weet welke andere oplossingen en mogelijkheden er allemaal zijn; dichtbij huis en met behulp van familie en naasten.

Regio Achterhoek en samenwerkingspartners

In de Achterhoek wordt intensief samengewerkt op allerlei niveaus. Zoals u weet, heeft de samenwerking sinds 2018 een bestuurlijk fundament: de Achterhoek Board. Aan de Achterhoek Board zijn zes thematafels verbonden. Die hebben integrale samenwerking tot doel. Zij werken op basis van de Achterhoek Visie 2030 samen aan toekomstplannen en projecten voor de Achterhoek. Onder ander worden de landelijke thema’s roken, overmatig alcoholgebruik en drugs opgepakt door de thematafel De Gezondste Regio. Dit thematafel heeft de ambitie om in 2030 de gezondste regio van Nederland te zijn.

Zoals al eerder aangegeven, werken binnen het regionaal Preventie akkoord diverse partners samen aan preventie. Zij delen hun kennis en vaardigheden en stemmen interventies op elkaar af. Zij trekken gezamenlijk op in bewustwordingscampagnes, hebben kennis van elkaars werkvelden en verwijzen naar elkaar door. Samen verbeteren zij interventies door deze uit te breiden met nieuwe elementen of te verbreden naar nieuwe doelgroepen. Gegevens worden gedeeld en in samenhang geïnterpreteerd om de voorspellende kracht te verhogen.

4.2 Doorbreken door (nieuw) aanbod

Op allerlei beleidsterreinen wordt al ingezet op preventie. Preventie is in die zin niet ‘alleen’ van het sociaal domein, maar ook van bijvoorbeeld onderwijs, sport, veiligheid en cultuur. Preventie is overkoepelend aan deze gebieden. Hierdoor heeft preventie een verbindende rol, maar schuilt ook het gevaar dat preventie te breed en onoverzichtelijk wordt. Daarom hebben we een Voorzieningenlijst en een Aanvullingenlijst opgesteld.

Voorzieningenlijst preventie

De Voorzieningenlijst Preventie (zie bijlage) brengt in beeld wat we lokaal en regionaal doen op het gebied van preventie. De lijst is niet uitputtend. Projecten, activiteiten en subsidiestromen kunnen tijdens de looptijd van dit beleidskader wijzigen. De Voorzieningenlijst is dan ook een levend document. Naast voorzieningen kennen we ook een online aanbod. De Berkellandwijzer is de sociale wegwijzer voor het vinden van praktische informatie, adressen en activiteiten dichtbij huis. Inwoners en professionals kunnen op deze website terecht voor informatie en vragen over actief zijn en meedoen, geldzaken, mijn buurt, opvoeden en opgroeien, ondersteuning en gezondheid, werken en leren, wonen en vervoer, zorgen voor een ander.

Aanvullingenlijst preventie

Aanvullend op de Voorzieningenlijst is via een participatief proces onderzocht of er hiaten zijn binnen de richtinggevende thema’s uit hoofdstuk 3.4. Dit leverde een grote diversiteit aan suggesties op. Van de suggesties die niet onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen, of suggesties die al geborgd zijn in huidig of gepland beleid, is in de Aanvullingenlijst aangegeven waarom zij geen vervolg krijgen.

De overgebleven suggesties zijn opgenomen in de Aanvullingenlijst. Bij alle suggesties is een inschatting gemaakt of verdere uitwerking of onderzoek wenselijk is. Ook deze lijst is niet uitputtend. Uit nader onderzoek kan immers blijken dat een suggestie in praktijk weinig kans van slagen heeft vanwege te weinig animo, of dat kosten-batenanalyse uit balans is, of de suggestie opgenomen kan worden bij een ander project, enzovoort. Maar ook nieuwe suggesties kunnen worden toegevoegd, gedurende de looptijd van dit beleidskader.

De Voorzieningenlijst en de Aanvullingenlijst vormen gezamenlijk een overzicht op het gebied van preventie en geven richting aan onze ambitie. Waarbij het behalen van resultaten voor onze inwoners en de samenleving centraal staat. Vanuit deze houding beoordelen wij de komende jaren initiatieven en werkwijzen en verbeteren wij onze uitvoeringspraktijk.

4.3 Monitoring

Lokaal

We vinden het belangrijk om te weten: wat gaat er goed? En waar kan het beter? Want daarmee zien we of het lukt om samen concreet vorm en inhoud te geven aan onze kernwaarden. Daarnaast willen we weten wat er speelt in de gemeente, de verschillende kernen en bij individuele inwoners. Met die informatie doen we samen wat nodig is. Daarvoor gebruiken we onder andere data, die we scherp analyseren en verwerken tot een integrale monitor sociaal domein.

In het sociaal domein ligt versnippering van informatie, monitoring en plannen altijd op de loer. Door de omvang van het programma 'Zorg voor wie dat nodig heeft' is het risico dat de focus verdwijnt. Dat willen we zoveel mogelijk voorkomen. Daarom isde monitoring van het gehele programma een vast onderdeel van de jaarlijkse verantwoordingsrapportage. Dat geldt met nadruk ook voor het thema preventie, om de volgende redenen:

- Preventie maakt als pijler van ons beleid een substantieel onderdeel uit van het beleidskader Samen Denken Samen Doen en is niet los te zien van datgene wat we met de inzet van het uitvoeringsprogramma willen bereiken.
- De effecten en resultaten van preventie zijn alleen over langere tijd meetbaar. Daarom is het zinvol de resultaten overzichtelijk, uniform en regelmatig te presenteren. De verantwoordingsrapportage is daarvoor het geschikte document
- We hebben als gemeente het uitgangspunt om integraal te werken. Dit is geen vanzelfsprekende keuze, maar wel één die ons veel biedt. Het maakt dat we problematiek vanuit verschillende hoeken benaderen en de inwoner niet gefragmenteerd, maar als geheel kunnen ondersteunen. Integraal werken betekent ook een integrale monitoring en verantwoording.

De monitoring van onze inzet op het gebied van preventie krijgt een plek binnen de verantwoordingsrapportage, net zoals de doelstellingen die in dit beleidskader staan. Dit maakt ook dat we niet op nul staan in de monitoring; we beginnen immers niet pas bij de vaststelling van dit beleidskader, maar bouwen voort op jaren van preventieve inzet vanuit de gemeenten en haar partners.

In de verantwoordingsrapportage evalueren we op verschillende niveaus:

- Maatschappelijk effect
- Succesfactor
- Meetbare indicatoren
- Concrete resultaten

Elk maatschappelijk effect is zo specifiek en meetbaar gemaakt door het benoemen van resultaten en acties. Daartoe is in over 2018 de eerste nulmeting opgesteld.
Deze gegevens worden jaarlijks bijgesteld en geactualiseerd. Een grote aanpassing vindt plaats door het toevoegen van indicatoren voor het jeugdbeleid, die naar aanleiding van het rekenkameronderzoek naar de jeugdhulp in Berkelland zijn opgesteld. Een andere aanvulling vindt plaats door de toevoeging van de indicatoren op basis van de vertaling van het nationaal preventieakkoord naar de gemeente Berkelland (zie bijlage 3).

De vier speerpunten in ons beleidskader preventie zijn direct verbonden met de monitoring. Zoals gezegd worden de effecten, succesfactoren en indicatoren steeds

geactualiseerd, maar in grote lijnen komen deze op de volgende manier terug (tussen haakjes steeds het thema zoals deze in de verantwoordingsrapportage staat). Tot slot is bij het thema veerkracht en weerbaarheid een voorbeeld gegeven hoe de inzet wordt gemeten en geëvalueerd.

- Veerkracht en weerbaarheid (thema 4, armoede en thema 6, mantelzorg)
- Basis op orde (thema 2, meedoen)
- Gezonde leefstijl (thema 5)
- Gezond en veilig opgroeien (thema 3, veilig thuis en in de buurt)

Voorbeeld uitwerking speerpunt Basis op orde in de verantwoordingsrapportage

Maatschappelijk effect: inwoners van de gemeente Berkelland hebben een gezonde financiële huishouding en krijgen waar nodig daar passende ondersteuning bij

Succesfactor: we streven er naar, uit oogpunt van preventie, om armoede niet te laten ontstaan en daar waar inwoners armoede ervaren hen hierin te ondersteunen, uitgaande van hun eigen kracht. … Ook willen wij de keten preventie, armoede en schulden versterken. Er is een goede digitale infrastructuur waarmee inwoners eenvoudig en snel aanvragen (minima) regelingen kunnen doen. Wij streven er naar dat inwoners worden geholpen bij het voorkomen van schulden en hun financiën op orde hebben.

Behaalde resultaten
- Project vroegsignalering is gestart: inwoners worden actief benaderd
- Platform financieel Gezond Berkelland is opgericht
- De tool ‘check waar je recht op hebt is ontwikkeld en in gebruik genomen

Indicatoren
- Oprichting platform Financieel Gezond Berkeland
- Aantal gebruikers / bezoekers van de webapplicatie meedoenarrangement
- Aantal interventies vanuit Schuldhulp op maat en humanitas thuisadministratie
- Start pilot vroegsignalering
- Duiding cliënten SDOA (Meedoen, perspectief, werk)
- Aantal inwoners met een laag inkomen
- Gebruik Bijzondere Bijstand

Met de jaarlijkse monitoring in de verantwoordingsrapportage onderbouwen we ons beleid op het gebied van preventie. De kaders hiervan liggen voor deze coalitieperiode voor een groot deel vast in ons Beleidskader Samen Denken Samen Doen. Deze monitoring geeft ons elke coalitieperiode de onderbouwing en het inzicht om preventie

elke keer weer de gewenste focus te geven zonder de lange termijn aspecten uit het oog te verliezen. Dit betekent dat we er bewust voor kiezen om te investeren in een brede, stabiele preventieve inzet (de sociale basis) waarin wel steeds speerpunten worden uitgekozen die we SMART formuleren en monitoren.

Regionaal
Preventief denken en handelen betekent: kunnen voorspellen met welke interventies inwoners langer gezond en gelukkig kunnen blijven. Voor de monitoring van de effecten van de regionale doelstellingen sluiten we aan bij de regionale monitoring zoals die plaatsvindt in het regiobeeld (zie hiervoor www.8rhk.nl, de gezondste regio). De doelstellingen zijn vastgesteld in de regiovisie. De monitoring richt zich op de ontwikkeling van de zorgvraag, het zorgaanbod, en wordt gemaakt in samenspraak met Menzis en de partijen die zitting hebben aan de thematafel de Gezondste Regio. Het geeft ons een goed beeld in thema's als demografische ontwikkelingen, het zorglandschap en zorggebruik. Het biedt ons de mogelijkheid lokale inzichten in een bredere context te plaats en geeft ons een diepgaand beeld van onze inwoner.

De landelijke en regionale doelen in de preventie-akkoorden hebben een plek in onze lokale monitoring. Zo brengen we ook voor deze doelen in beeld hoe onze gemeente er voor staat. Een aantal voorbeelden van de indicatoren die we monitoren, zijn: het aantal scholen met 'gezonde school certificaat', het percentage Berkellanders dat lid is van een sportvereniging en het percentage van de Berkellandse inwoners dat voldoet aan de norm voor gezond bewegen. De doelstellingen van de indicatoren zijn op lokaal en regionaal niveau geformuleerd en vertalen daarmee ook onze ambities concreet. Naar aanleiding van dit beleidskader worden de indicatoren verder aangevuld.

Privacy
De gemeente is verplicht om zorgvuldig met de privacy van inwoners om te gaan. Persoonsgegevens worden daarom alleen verzameld en verwerkt conform de geldende privacywetgeving, waaronder de Algemene Verordening Persoonsgegevens. Voor de verwerking en uitwisseling van persoonsgegevens tussen de gemeente en andere organisaties is het altijd noodzakelijk dat hiervoor een wettelijke grondslag bestaat en een gerechtvaardigd doel. Bij gebruik van veel preventieve activiteiten is registratie van persoonlijke gegevens van inwoners daarom niet gerechtvaardigd en wordt volstaan met aantallen deelnemers en dergelijke. Dit is een beperking in onze mogelijkheden om te monitoren.

4.4 Financiën

Het beleidskader Preventie is ruim van opzet. We zien preventie immers als alle inzet die voorkomt en/of uitstelt dat zwaardere inzet nodig is binnen het gehele sociaal domein. De reden hiervoor ligt in het gegeven dat we integraal werken, we leggen verbindingen tussen de Jeugdwet, Wmo 2015 en de Participatiewet. De middelen die aangewend worden voor preventie zijn dan ook niet terug te voeren tot één post. In de verantwoordingsrapportage is de inzet op het gebied van preventie daarom tot nu toe niet goed te onderscheiden geweest. We willen dit steeds beter inzichtelijk maken.

Bijlagen

Bijlage 1: Voorzieningenlijst preventie

Bijlage 2: Aanvullingenlijst preventie

Bijlage 3: Vertaling Nationaal preventieakkoord naar de gemeente Berkelland